

1^ο μάθημα

Είρμοι τῶν ᾠδῶν τοῦ Α' ἤχου Κυριακή, Παρακλητική

(θεολογικά σχόλια ἀπό «Κῆπος Χαρίτων» τοῦ ἁγίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου)

Εἰσαγωγή

Εἶρμος ἀπό τό εἶρω πού σημαίνει συνδέω, συνάπτω, ἀλλά καί λέγω. Εἶναι ἡ πρωτότυπη πρώτη στροφή μιᾶς ᾠδῆς τοῦ κανόνα πού σύμφωνα μέ αὐτήν δημιουργοῦνται καί ἀκολουθοῦν τά ὑπόλοιπα τροπάρια τῆς ᾠδῆς. Ἐχει λεκτικῶς ἀναφορά πρὸς τὴν ἀντίστοιχη βιβλική ᾠδή καί παίζει ρόλο αὐτομέλου γιὰ τά ὑπόλοιπα τροπάρια τῆς ᾠδῆς πού θά μπορούσαν γι' αὐτόν τό λόγο νά ὀνομασθοῦν καί προσόμοια.

Ὁ ὅρος ᾠδή συναντᾶται στὴν Ἑξοδο ὡς τό πρῶτο ψαλμωδικό εἶδος. Χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Μωϋσῆ καί τοὺς Ἰσραηλίτες ὡς ἐπινίκιο φωνητικό ᾄσμα μετὰ τὴν θαυμαστή διάβαση τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἡ ᾠδή ἔχει χαρμόσυνο χαρακτήρα καί ἦθος ἀντίθετο τοῦ θρήνου. Διανθίζεται ὡς πρὸς τό περιεχόμενο μέ ὑψηλές θεολογικές ἔννοιες, ἱστορικά στοιχεῖα, προφητεῖες, προσευχές δοξολογικοῦ καί εὐχαριστιακοῦ χαρακτήρα, χριστολογικά καί ἐσχατολογικά στοιχεῖα. Μόνο ἡ β' ᾠδή εἶναι θρηνητική.

Οἱ ἔννεα Βιβλικές ᾠδές εἶναι:

α' ᾠδή: ᾠδή τῆς ἀδελφῆς τοῦ Μωϋσέως, προφήτιδος Μαριάμ, ἐξυμνεῖται ἡ διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διάβαση τῶν Ἰσραηλιτῶν, τοὺς ὁποίους κατεδίωκαν οἱ Αἰγύπτιοι καί τοὺς ὁποίους ἔσωσε ὁ Θεός (Ἑξοδος 15, 1-19).

β' ᾠδή: ᾠδή τοῦ προφήτου Μωυσέως, ᾄσμα το ὁποῖο ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Θεό μετὰ τὴν παράδοση τοῦ νόμου στους Ἰσραηλίτες καί λίγο πρὸ τοῦ θανάτου του (Δευτερονόμιον 32, 1-43).

γ' ᾠδή: ἡ προσευχή τῆς ἁγίας προφήτιδος Ἄννας, μητέρας τοῦ προφήτη Σαμουήλ, μέ τὴν ὁποία προσευχή, εὐχαριστεῖ τὸν Θεό γιὰ τὴν γέννηση τοῦ Σαμουήλ (Βασιλειῶν Α' 2, 1-10).

δ' ᾠδή: ἡ προσευχή τοῦ προφήτη Ἀββακούμ, ὁ ὁποῖος προλέγει τά μέλλοντα νά συμβοῦν κατὰ τὴν ἔλευση τοῦ Θεανθρώπου (Ἀββακούμ 3, 1-9).

ε' ᾠδή: ὁ ὕμνος τοῦ προφήτη Ἡσαΐα μέ τὸν ὁποῖο προφητεύονται τά τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ (Ἡσαΐας 26, 9-10).

στ' ὠδή: ἡ προσευχή τοῦ προφήτη Ἰωνᾶ, ὅταν αὐτός βρισκόταν στήν κοιλιά τοῦ κήτους (Ἰωνᾶς 2, 3-10).

ζ' ὠδή: ἡ προσευχή τῶν τριῶν παιδῶν, τήν ὁποία ἀνέπεμψαν πρὸς τόν Θεό εὐρισκόμενοι ἐντός τῆς καμίνου (Δανιήλ 3, 26-44).

η' ὠδή: ὁ ὕμνος, τόν ὁποῖο ἀπηύθυναν πρὸς τόν Θεό οἱ τρεῖς παῖδες εὐχαριστώντας γιά τήν σωτηρία τους (Δανιήλ 3, 52-90).

θ' ὠδή: εἶναι ἡ ὠδή τῆς Θεοτόκου. Τήν ἀπηύθυνε πρὸς τόν Θεό, μετά τόν Εὐαγγελισμό, κατά τήν ἐπίσκεψή της στήν ἐξαδέλφη τῆς Ἑλισάβετ, μητέρα τοῦ Προδρόμου (Λουκᾶς 1, 47-55).

Βλέπουμε ὅτι οἱ ὠδές α' - η' προέρχονται ἀπό τήν Π. Διαθήκη, ἡ δέ θ' ὠδή ἀπό τήν Καινή Διαθήκη.

Σέ πάρα πολλούς κανόνες ὅμως, κάποιοι εἰρμοί εἶναι ἄσχετοι πρὸς αὐτά τά θέματα. (Λκ. α', 47-55, 68). Οἱ μελωδοί προσπαθοῦν νά πλέξουν τό θέμα τῆς ὠδῆς μέ τό θέμα τῆς ἐορτῆς. Οἱ εἰρμοί ὠστόσο, πάρα πολλές φορές δέν σχετίζονται μέ τή γιορτή.

Ὅταν ἔχουμε ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ εἰρμοί καί τά τροπάρια τῶν ὠδῶν αὐτῶν σέ κάθε κανόνα προορίζονταν νά συνδέονται πρὸς τούς στίχους αὐτά μέν τῆς πρώτης βιβλικῆς ὠδῆς ἐκεῖνα δέ τῆς δευτέρας καί ἄλλα τῆς τρίτης κοκ, κατανοοῦμε γιατί τά προορισμένα νά συνδέονται πρὸς τούς στίχους μιᾶς κάθε φορά βιβλικῆς ὠδῆς τροπάρια μετά τοῦ εἰρμουῦ τους, σχετίζονται πρὸς τήν οἰκεία βιβλική ὠδή, δανειζόμενα ἀπό αὐτήν τήν προέχουσα ἰδέα, συχνά καί αὐτές τίς λέξεις πού ἐκφράζουν αὐτήν τήν ἰδέα, γιά νά τήν προσαρμόσουν πρὸς τήν σχετική γιορτή ἢ τόν ἀνυμνούμενο ἄγιο.

Κατ' ἀρχήν ψάλλονταν μόνο δύο ἢ τρεῖς ὠδές κάθε μέρα, ἀπαραιτήτως ἡ ὀγδόη καί ἡ ἐνάτη· ἔπειτα ἐκ περιτροπῆς κάθε μέρα τῆς ἑβδομάδας μία κατά σειρά ἐκ τῶν ὑπολοίπων ὠδῶν καί τό Σάββατο ψάλλονταν 4 ὠδές ἀντί 3. ...Τό ἀρχαῖο καθεστώς τῶν δύο ἢ τριῶν ὠδῶν διαδέχθηκε ἄλλο, κατά τό ὁποῖο οἱ βιβλικές ὠδές συνεδέθησαν πρὸς ὅλες τίς ἡμέρες. Ἀπό τότε ἡ συνήθης σύνθεση τῶν κανόνων παρουσιάζει 9 ἢ 8 ὠδές παραλειπομένης τῆς β' πλὴν τῆς περιόδου τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, περιόδου μετανοίας καί πένθους. Καί παραλείπεται ἡ β' διότι εἶναι μακρά καί δέν ἀποτελεῖ δοξολογία τοῦ Κυρίου ἀλλά μομφή καί ἀπειλή πού ἀπευθύνεται ἀπό τόν Κύριο στό λαό Του μέ τόν σκοπό νά ὀδηγηθεῖ σέ μετάνοια.

Ὁ Θεοδόσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς λέει πώς ἂν κάποιος θέλει νά φτιάξει κανόνα, πρῶτα πρέπει νά μελοποιήσει τον εἶρμό καί νά συνθέσει τό μέλος του καί μετά νά φτιάξει τροπάρια ἰσοσυλλαβοῦντα καί ὁμοτονοῦντα πρὸς τόν εἶρμό μέ τόν ἴδιο σκοπό. Ἀφοῦ λοιπόν ὁ εἶρμός καθορίζει τό μέτρο καί τό μέλος σέ κάποιον βαθμό, καί τήν ὑπόθεση καί τῶν ἄλλων

τροπαρίων θεωρήθηκε ως ο συνεκτικός δεσμός ὅλης τῆς ὠδῆς. Ἡ σημασία του εἶναι θεμελιώδης. Ὁ εἰρμός πού ἔχει ληφθεῖ ἀπό ἄλλο κανόνα κατέχει τή θέση τῆς καταβασίας. Ὑπάρχει καί εἰρμός πού προτάσσεται τῶν τροπαρίων τῆς ὠδῆς παρά τό ὅτι δέν φέρει τήν ἐπιγραφή εἰρμός.

Ὡδή¹ α', εἰρμός²

Σοῦ ἢ τροπαιοῦχος³ δεξιά⁴, θεοπρεπῶς ἐν ἰσχύϊ⁵ δεδόξασται· αὕτη γὰρ ἀθάνατε, ὡς πανσθενής⁶, ὑπεναντίους⁷ ἔθραυσε, τοῖς Ἰσραηλίταις⁸, ὁδὸν βυθοῦ καινουργήσασα⁹.

Μιτρο: Τό νικηφόρο σου μακάριο χέρι, ὅπως ταιριάζει σέ Θεό, ἔχει δοξασθεῖ με πνεῦμα και ἔργα δυνάμεως. Διότι αὐτό (τό χέρι) ἀθάνατε (Θεέ), ἐπειδή εἶναι παντοδύναμο, κατασυνέτριψε τούς ἀντιπάλους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀφοῦ ἀνανέωσε (ἀνεκαίνισε, μεταμόρφωσε) τόν δρόμο τοῦ βυθοῦ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Θεολογικά σχόλια:

δεξιά: Ἡ Ἁγία Γραφή συνηθίζει να ὀνομάζει τον Υἱό δεξιά, βραχίονα και χεῖρα. ...Αὐτή ἢ δεξιά τοῦ Πατρός και ἀνίκητη δύναμη ἢ ἀγαθή ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ δοξάσθηκε. Τότε συνέτριψε τόν Φαραώ και τά στρατεύματά του· τώρα τόν σατανά και ὅλη τήν δύναμή του. (Κῆπος Χαρίτων)

ὑπεναντίους: Ἀντίπαλοι: οἱ δαίμονες,

Ἰσραηλίτες: ὁ λαός τοῦ Θεοῦ (οἱ πιστοί)

βυθοῦ: ἢ κολυμβήθρα. Οἱ Αἰγύπτιοι ἦταν ἀναισθητότεροι τῶν λίθων, δεν εἶχαν ὑψηλό-οὐράνιο φρόνημα, ἦρθαν σέ βάθος κακῶν. Δηλώνει τό ἀνεπανόρθωτο τῆσκαταστροφῆς.

¹ἄδω + αἰτιατική = ψάλλω πρὸς ἔπαινον · ἄδω + δοτική = ψάλλω ἐνώπιον κάποιου.

²εἰρμός ἢ εἰρμός (σ-ερ-ζ-ω, μεταβολή τοῦ σ σέ δασεία) < εἶρω = συνάπτω, δένω, πλέκω. ἔχει ὀρισμένο θέμα γιά κάθε ᾠδή. Τό θέμα πολλάκις συμπλέκεται μέ τήν ὑπόθεση τῆς ἑορτῆς. Ἀποτελεῖ τή βασική στροφή, τή βάση τοῦ ὑπολοίπου ἔργου. Ταυτόχρονα ἀποτελεῖ τό μουσικό μετρικό πρότυπο τῶν ἀκολουθούντων τροπαρίων. Ἡ σχέση εἰρμού και τροπαρίων εἶναι μουσικομετρική και ὄχι θεματική.

³Τρέπω (διευθύνω πρὸς κάτι, στρέφω), ἔτραπον(ἀόρ.), τέτροφα>τρόπαιον (ἀσπίδα, περικεφαλαία, ὄπλα), σημείο νίκης· τροπή πολεμίων πρὸς φυγή

⁴Δεξιός = εὐτυχής, αἴσιος

⁵Τριτόκλιτο καταληκτικό μονόθεμο (ς, ξ, ψ) · < ἰσχω=κρατῶ, συγκρατῶ, σταματῶ, ἀναχαιτίζω

ἢ ἰσχύς αἰ ἰσχύες

τῆς ἰσχύος τῶν ἰσχύων

τῆ ἰσχύϊ ταῖς ἰσχύσι(ν)

τήν ἰσχύν ταῖς ἰσχύς

ὦ! ἰσχὺ ὦ! ἰσχύες

⁶Παντοδύναμη (πᾶν+σθένος)

⁷Ἀντιθέτους, ἀντιπάλους · < ἐν+ἀντίος, ἀπέναντιῶν· τρικατάληκτο ἐπίθετο (-ος-α-ον)

⁸Δοτική ἀντικειμενική ἀπό τό ὑπεναντίους (ἐναντίωση) ἢ δοτ. χαριστική (χάριν τῶν Ἰσραηλιτῶν) στό καινουργήσασα

⁹Καινουργέω = ἀνανεώνω

Καινουργήσασα: Ανανέωση: τό Βάπτισμα. Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ ἁγιορείτης λέει “ἔμεῖς οἱ Χριστιανοί, οἱ νέοι Ἰσραηλίτες, χρωστοῦμε νά ψάλλουμε στόν Κύριο ὕμνους εὐχαριστηρίους καί δοξολογητικές ᾠδές, διότι μᾶς ἐλευθέρωσε ἀπό τή σκλαβιά τῶν νοητῶν Αἰγυπτίων δηλ. τῶν σκοτεινῶν δαιμόνων στούς ὁποίους δουλεύαμε, ἐργαζόμενοι τίς ὀρέξεις καί ἡδονές τῆς σάρκας”. Ἀσφαλῶς ἀντιλαμβάνεται κανεῖς καί μόνο ἀπ’ αὐτό, τή σχέση Παλαιᾶς καί Καινῆς Διαθήκης.

Ὡδή γ', εἰρμός

Ὁ μόνος¹⁰εἰδῶς¹¹τῆς¹²τῶν βροτῶν¹³,οὐσίας¹⁴ τήν ἀσθένειαν, καί συμπαθῶς αὐτήν¹⁵μορφωσάμενος¹⁶, περιζωσόν με ἐξ ὕψους δύναμιν, τοῦ βοᾶν¹⁷ σοι, Ἄγιος¹⁸, ὁ ναός ὁ ἔμψυχος, τῆς ἀφράστου¹⁹ σου δόξης²⁰ Φιλάνθρωπε

Μτφρ: Ὁ μόνος πού γνωρίζεις καλά τήν ἀσθένεια τῆς οὐσίας τῶν κοινῶν θνητῶν καί πού τήν ἀνέλαβες παρακινούμενος ἀπό συμπάθεια τήν διαμόρφωσες (τήν οὐσία), ντύσε με ὀλοκληρωτικά μέ τήν οὐράνια δύναμη, γιά νά σοῦ φωνάζω δυνατά, “Ἄγιος εἶναι ὁ ἔμψυχος ναός τῆς ἀνεκδιηγήτου σου δόξας, Φιλάνθρωπε”.

Θεολογικά σχόλια:

ἀσθένειαν: Ὁ Χριστός γνωρίζει καλά τήν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου, τήν ἀνθρώπινη φύση, ἀλλά χωρίς τήν ἁμαρτία. Ὄταν πλέον ἀμαυρώθηκε τό κατ’ εἰκόνα, ὁ σταυρωμένος καί ἀναστημένος καί ἀνειλημμένος Χριστός καί πάλι ἀνακαινίζει, μεταμορφώνει, μετασχηματίζει, ἀγιάζει καί θεώνει τήν μεταπτωτική ἀνθρώπινη οὐσία. Μέ τήν δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

¹⁰Ἐπιθετικός προσδιορισμός στό ἐννοούμενο ὑποκείμενο Σύ, δηλ. ὁ Χριστός.

¹¹Ἐπιθετική μετοχή, ἐνεστώτας (οἶδα, ἤδην/ἤδη, εἶσομαι/εἰδήσω, ἔγνω, ἔγνωκα, ἐγνώκειν=γνωρίζω): μτχ. πρκ. μέ σημασία ἐνεστώτα

¹²Σχήμα ὑπερβατό, ἀντί τῆς οὐσίας τῶν βροτῶν

¹³γενική ὑποκειμενική στό ἀσθένειαν· βροτός < μβροτός < μροτός < μορτός > μλώσκω > μβλώσκω > βλώσκω=θνητός

¹⁴γεν. κτητική ἢ ὑποκ. στό ἀσθένειαν.

¹⁵ἀντικείμενο στό μορφωσάμενος (ἐνν. οὐσίαν)

¹⁶Μορφή < μέρφος (λάμψη) > μρφώω=δίνω μορφή

¹⁷ἔναρθρο ἀπαρέμφατο τοῦ σκοποῦ

¹⁸Κατηγορούμενο στό ἐννοούμενο Σύ

¹⁹α+φράζω: ἀνέκφραστος, ἀνεκδιήγητος

²⁰γενική περιεχομένου

ἀδυνατίζουν τὰ τόξα τῶν δαιμόνων (αἰσχροί, πονηροί, βλάσφημοι λογισμοί) καί νικᾶμε τούς ἐναντίους ἐχθρούς.

τοῦ βοᾶν : Ποιό τό νόημα τῆς ψαλμωδίας; Κάθε ἄσμα ἢ μέλος πού ψάλλεται στήν Ἐκκλησία ὀνομάζεται ἱερό ἄσμα καί ἱερό μέλος καί συνιστᾷ τήν ψαλμωδία τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ λέξη ἐτυμολογικῶς προέρχεται ἀπό τήν ρίζα -ψα. Ἀπό αὐτήν προέκυψαν οἱ ρηματικοί τύποι ψῆω, ψαύω, ψάλλω (=ψηλαφῶ, ἐγγίζω, παίζω διά τῶν δακτύλων ὄργανο). Ἀπό τό ψάλλω παρήχθη ὁ ψαλμός. Ἄρα Ψαλμωδία εἶναι τό ἔργο τοῦ ψαλμωδοῦ γενικά. Ἡ Ψαλμωδία εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ πρὸς τούς ἀγγέλους καί τούς πρωτοπλάστους, τρόπος ἀμέσου κοινωνίας με Αὐτόν, μέ σκοπό τήν ἠθική τελείωση καί τή μέθεξη τῆς θείας μακαριότητος. Μέσω τῆς ψαλμωδίας κηρύσσεται ἡ περί τοῦ ἑνός Θεοῦ διδασκαλία, ἡ ἐξ Αὐτοῦ ἐκ τοῦ μηδενός (μὴ ὄντος) δημιουργία τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου, ἡ πτώση αὐτοῦ, ἡ παντοδυναμία, ἡ πρόνοια, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀγιότητα, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Κατά τόν ἅγιο Διάδοχο Φωτικῆς εἶναι διαφορετική ἡ ἐξ εὐθηνίας τῆς ψυχῆς καί ἄλλη ἡ ὑπό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐνεργουμένη. Στήν πρώτη περίπτωση ἡ φωνή εἶναι δυνατότερη καί δείχνει τό φυσικό της χάρισμα. Στήν δεύτερη ψάλλει καί εὐχεται μέ κάθε ἄνεση καί ἡδύτητα ὄχι ἐξωτερικά καί μέ φωνή, ἀλλά μέ μόνη τήν καρδιά. Ἡ πνευματικότερη μορφή ψαλμωδίας εἶναι ἡ μυστική.

Ἦδὴ δ', εἰρμός

Ἦρος²¹ σε²² τῆ χάριτι²³, τῆ θεία κατάσκιον²⁴, προβλεπτικοῖς²⁵ ὁ Ἀββακούμ, κατανοήσας²⁶ ὀφθαλμοῖς²⁷, ἐκ σου²⁸ ἐξελεύσεσθαι²⁹, τοῦ Ἰσραὴλ³⁰ προανεφώνει τὸν Ἅγιον³¹, εἰς σωτηρίαν³² ἡμῶν καί ἀνάπλασιν³³.

²¹Κατηγορούμενο ἀντικειμένου, δηλ. στό σε

²²ἀντικ. στό κατανοήσας

²³δοτική τρόπου· δέν εἶναι αἰτίας διότι θά ἔπρεπε νά εἶχαμε ρῆμα ψυχικοῦ πάθους

²⁴Ἐπιθετικός προσδιορισμός (κεκαλυμμένος ἀπό παντοῦ)

²⁵Ἐπιθετ. προσδ. < προβλέπω...βλέψομαι, ἔβλεψα, βέβλεφα, ἐβεβλέφειν =προβλέπω, προνοῶ, παρατηρῶ

²⁶Χρονική μετοχή (σα)

²⁷Δοτική ὄργανου

²⁸ἐνν. τοῦ ὄρους, δηλ. τῆς Θεοτόκου, ἐμπρ. προσδ. προέλευσης, καταγωγῆς

²⁹ἀντικ. τοῦ προανεφώνει· ἐλεύσομαι ἢ εἶμι : θά ἀνατείλει.<ἐξέρχομαι=βγαίνω ἀπό κάποιον τόπο·ἀναχωρῶ, δοκιμάζομαι, ἐπιτελῶ, παραστρατῶ, ἐκπληροῦμαι

³⁰γενική καταγωγῆς

³¹ὑποκείμενο ἐξελεύσεσθαι

³²ἐμπρόθ. προσδ. σκοποῦ

³³ἐμπρόθ. προσδ. σκοποῦ

Μτφρ.: Ὁ Ἀββακούμ ἀφοῦ κατενόησε ἐσένα (τὴν Παναγία) μὲ τὰ προφητικά του μάτια, ὅτι εἶσαι κεκαλυμμένο ὄρος ἀπὸ παντοῦ διὰ τῆς θείας χάριτος, ἀνεκήρυσσε ὅτι θὰ ἔρθει ἀπὸ σένα, τό λαό τοῦ Ἰσραήλ ὁ Ἅγιος, μὲ σκοπό τὴ σωτηρία καὶ τὴν ἀνάπλασή μας.

Θεολογικά σχόλια:

ἐξελεύσεσθαι : ἐπὶ προφητειῶν καὶ ἐνυπνίων σημαίνει ἐκπληρώνομαι. Ἐπομένως κατ' οὐσίαν, ἀνεκήρυσσε ὁ προφήτης Ἀββακούμ ὅτι θα ἐκπληρωθοῦν οἱ προφητεῖες.

προανεφώνει: πολὺ σημαντικὴ εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ λόγου. Ἄλλος ὁ λόγος τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλος ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀνθρώπινος λόγος εἶναι πρόσκαιρος καὶ ἀνυπόστατος κατ' ἀντιστοιχίαν τῆς θνητότητας τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντιθέτως ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι αἰώνιος ὅπως καὶ ὁ Θεός. Ἐπειδὴ ἡ φύση μας εἶναι ἐπίκτητος καὶ εὐδιάλυτος γι' αὐτό καὶ ὁ λόγος μας εἶναι ἀνυπόστατος. Ὁ Θεός ὅμως ἔχει τὸν λόγο του ἐξ αὐτοῦ γεννώμενο, ὄχι σύμφωνα μὲ τὸν λόγο μας τὸν ἀνυπόστατο πού χέεται στὸν ἀέρα, ἀλλὰ ἐνυπόστατο, ζῶντα, τέλειο, ὅπως διδάσκει ὁ ἅγ. Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ἀναφέρει ὅτι δέν εἶναι οὔτε ὁ νοῦς ἄλογος οὔτε χωρὶς νοῦ ὁ λόγος. Ὁ μὲν νοῦς εἶναι ὁ ἐνυπάρχων λόγος κατὰ κάποιον τρόπο, ὁ δέ (προφορικός) λόγος εἶναι ὁ νοῦς πού ἐκδηλώνει τὸν νοῦ. Καὶ ὁ μὲν νοῦς κάνει τόπο στὸν (προφορικό) λόγο νά περάσει, ὁ δέ (προφορικός) λόγος οἰκοδομεῖ τὸν νοῦ διὰ τοῦ (ἐνδιαθέτου) λόγου στίς ψυχές πού ἀκοῦν. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης παρομοιάζει τὸν νοῦ μὲ ἕναν ἔμπειρο μουσικό ἀλλὰ ἄφωνο· ἐνῶ τίς σωματικές αἰσθήσεις τίς παρομοιάζει μὲ τὰ πολυειδῆ μουσικά ὄργανα διὰ τῶν ὁποίων ἐξωτερικεύονται οἱ παρορμήσεις τῆς διανοίας. Ὁ ἅγ. Ἰωάννης Χρυσόστομος λέει Ἐπειδὴ ἐκλήθη ὁ Χριστός Λόγος; Ἐπειδὴ ἀπὸ τὸν Πατέρα ἐτέχθη. Ὅπως ὁ δικός μου λόγος γεννιέται ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου ἔτσι καὶ ὁ Υἱός γεννήθηκε ἀπὸ τὸν Πατέρα. Ὁ Χριστός εἶναι πρωτότυπο τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ δέ ιδιότητες τοῦ Λόγου (λογικό, ἐπιθυμητικό, βουλευτικό) ἐξεικονίζονται στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου δεδομένου ὅτι αὐτός δημιουργήθηκε κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ κατὰ τό σχῆμα καὶ κατὰ τὴν μορφή, τὴν ὁποία ἐπρόκειτο νά λάβει σὲ ὀρισμένο χρόνο ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς σαρκώσεως.

Ἦδη ε', εἰρμός

Ὁ φωτίσας τῇ ἐλλάμψει, τῆς σῆς παρουσίας³⁴ Χριστέ, καὶ φαιδρύννας³⁵ τῷ Σταυρῷ σου, τοῦ κόσμου τὰ πέρατα³⁶, τὰς καρδίας φωτίσον, φωτὶ³⁷ τῆς σῆς θεογνωσίας³⁸, τῶν ὀρθοδόξως ὑμνούντων σε.

Μτφρ: Ἐσύ πού φωτίσες μέ τήν ἔλλαμψη τῆς παρουσίας σου Χριστέ καί πού χαροποίησες μέ τή σταύρωσή σου ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ὅλο τόν κόσμο, φωτίσε τίς καρδιές αὐτῶν πού Σέ ὑμνοῦν ὀρθόδοξα, μέ τό φῶς τῆς θεογνωσίας Σου.

Θεολογικά σχόλια:

Φωτί: Ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἐννοεῖ τίς προσταγές τοῦ Κυρίου πού διαλύουν τό νοητό σκότος τῆς ἁμαρτίας, καί φωτίζουν τόν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου καί τόν ὁδηγοῦν στή στράτα τῆς ἀρετῆς.

τῶν ὀρθοδόξως ὑμνούντων σε: Ὑμνος εἶναι τό πρῶτο ὀλοκληρωμένο ποιητικό σύστημα στό Βυζάντιο καί κανόνας εἶναι τό δεύτερο ποιητικό ἐκκλησιαστικό εἶδος, μεταγενέστερο ἀπό τον ὕμνο καί πιό σύνθετο ἀπό αὐτόν. Ὁ ὕμνος (3ο καί τελευταῖο εἶδος ψαλμωδίας, (ὠδή καί ψαλμός τά ἄλλα δύο) συνδέεται περισσότερο μέ τήν ὠδή ὡς πρός τήν ἐκτέλεση. Ὁ ὕμνος ψαλλόταν μόνο φωνητικά ὅπως καί ἡ ὠδή σπανίως μέ συνοδεία ὀργάνου. Ὁ ὕμνος ἐκφράζει εὐχαριστία, δοξολογία, ἐξομολόγηση, πόνο, χαρά. Ὁ Θεός δεν ἔχει ἀνάγκη τῆς ὕμνωδίας καί τῆς δοξολογίας. Παρά ταῦτα τίς δέχεται ὡς ἀγαθός καί φιλόφρωνος, ὡς θυσία αἰνέσεως, ἐπιθυμώντας τή σωτηρία μας. Βεβαίως ὁ λόγος, ὁ νοῦς καί ἡ γλῶσσα τοῦ ἀνθρώπου ἀδυνατοῦν νά ὑμνήσουν ἐπαξίως ὄχι μόνο τόν Θεό, ἀλλά ἔστω καί ἕνα θαυμαστό γεγονός τῆς θείας Οἰκονομίας. Ὅσα κι' ἂν λαλήσουμε περί Θεοῦ λέει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ψελλίζοντες λαλοῦμε σάν ἕνα ἀπό τά νήπια.

³⁴γεν. ὑποκειμ. στό ἐλλάμψει

³⁵Ἐπιθετική μετοχή· φαιδρύνω ἐφαιδρύνων φαιδρυνῶ ἐφαιδρυνα (λαμπρύνω, χαροποιῶ)

³⁶Τέλος, κατόρθωμα <περάω

³⁷Φωτίσας φωτίσον φωτί : παρήχησι·

³⁸γεν. ὑποκ.

Ὡδή στ' , εἰρμός

Ἐκύκλωσεν ἡμᾶς ἐσχάτη ἄβυσσος³⁹, οὐκ ἔστιν ὁ ρυόμενος⁴⁰,
ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα⁴¹ σφαγῆς⁴², σῶσον τὸν λαόν σου ὁ Θεὸς
ἡμῶν· σὺ γὰρ ἰσχύς⁴³, τῶν ἀσθενούντων⁴⁴ καὶ ἐπανόρθωσις⁴⁵.

Μτφρ: Μᾶς αἰχμαλώτισε ὁ θάνατος τῆς ἁμαρτίας, δεν ὑπάρχει ὁ
λυτρωτής, θεωρηθήκαμε πρόβατα πρὸς σφαγή, σῶσε τὸν λαό σου Θεέ
μας· διότι ἐσύ εἶσαι δύναμη καὶ Αὐτός πού μᾶς ἐπαναφέρεις στήν πίστη.

Θεολογικά σχόλια:

Ὁ Θεὸς μᾶς ἀφήνει νά φτάσουμε στό ἀποκορύφωμα τῆς θλίψης ἐξαιτίας
τῶν ἁμαρτιῶν μας, μέχρι πού νά νομίζουμε πὼς δέν ὑπάρχει σωτηρία
πλέον γιά μᾶς, καί τότε μᾶς ἀποκαλύπτεται. Γιατί θέλει νά Τοῦ δοθοῦμε
ὀλοκληρωτικά καὶ σταθερά.

Ὡδή ζ' , εἰρμός

Σε⁴⁶ νοητήν⁴⁷, Θεοτόκε κάμινον⁴⁸, κατανοοῦμεν οἱ πιστοὶ· ὡς γὰρ
Παῖδας ἔσωσε τρεῖς, ὁ ὑπερυψούμενος, ὅλον⁴⁹ με⁵⁰ τὸν ἄνθρωπον⁵¹, ἐν
τῇ γαστρὶ σου ἀνέπλασεν, ὁ αἰνετὸς⁵² τῶν Πατέρων, Θεὸς⁵³ καὶ
ὑπερένδοξος.

³⁹α+βυσσός· ἀνευ βυθοῦ, βένθος=βάθος· ἀπύθμενος, ἀκαταμέτρητος, ἀνεξιχνίαστος

⁴⁰ρύομαι, ἐρρῶμην, ρύσομαι/ρυσθήσομαι, ἐρρυσάμην/ἐρρῶσθην=σώζω, προστατεύω
=>ρυόμενος=Σωτήρας καὶ προστάτης

⁴¹Κατηγορούμενο στό ἐννοούμενο ἡμεῖς

⁴²Γενική τοῦ σκοποῦ

⁴³Κατηγορούμενο στό Σύ

⁴⁴Γεν. ἀντικειμενική στό ἰσχύς

⁴⁵Κατηγορούμενο στό Σύ

⁴⁶ἀντικείμενο στό κατανοοῦμεν

⁴⁷ἐπιθ. προσδ.

⁴⁸Κατηγορούμενο στό κατανοοῦμεν

⁴⁹Κατηγορ. Προσδ.

⁵⁰ἀντικ. στό ἀνέπλασεν

⁵¹Παράθεση στό με

⁵²Ρηματικό ἐπίθετο (ἀξίζει νά δοξασθεῖ)

⁵³ὑποκ. ἀνέπλασεν

Μτφρ: Ἐσένα Θεοτόκε σέ κατανοοῦμε οἱ πιστοί ὡς νοητό καμίνι· διότι ὅπως ὁ ὑπερυψούμενος ἔσωσε τούς τρεῖς Παῖδες ἔτσι ὀλόκληρο ἐμένα τον ἄνθρωπο μέσα στή μήτρα σου ἀνέπλασε, ὁ Θεός καί ὑπερένδοξος Θεός ὅλων τῶν Ἁγίων Πατέρων.

Θεολογικά σχόλια:

Πατέρων: ἔκφραση τῆς ἱστορίας τῶν Πατέρων τους καί τῆς ἰδιαίτερης εὐνοίας τοῦ Θεοῦ.

ὑπέρ: οἱ ὑπερθετικές προθέσεις ἐκφράζουν τόν ἄπειρο ἔρωτα τῶν ἁγίων πρὸς τόν Θεό.

Ὡδή η', Εἰρμός

Ἐν καμίνῳ Παῖδες Ἰσραήλ⁵⁴, ὡς ἐν χωνευτηρίῳ⁵⁵, τῷ κάλλει⁵⁶ τῆς εὐσεβείας⁵⁷, καθαρώτερον χρυσοῦ⁵⁸, ἀπέστιλβον⁵⁹ ψάλλοντες⁶⁰.
Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα⁶¹ Κυρίου, τὸν Κύριον⁶² ὑμνεῖτε, καὶ ὑπερυψοῦτε⁶³, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Μτφρ: Μέσα στήν κάμινο οἱ Ἰσραηλίτες Παῖδες, σάν νά ἦταν μέσα σέ χωνευτήρι, χάριν τοῦ κάλλους τῆς εὐσεβείας, πού εἶναι καθαρότερο καί ἀπό τόν χρυσό, ἔλαμπαν ὀλόκληροι ψάλλοντας· Εὐλογεῖτε ὅλα τὰ κτίσματα τοῦ Κυρίου τόν Κύριο, νά Τόν ὑμνεῖτε καί νά Τόν ὑπερεξαίρετε αἰωνίως.

Θεολογικά σχόλια:

Ψάλλοντες, ὑμνεῖτε: Τί ξεχωριστό κρύβει ἡ ὑμνολογία τῆς ἐκκλησίας μας; Ἡ δογματικοθητική διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ ἀπό τόν Δαβίδ διέπει καί τήν χριστιανική ὑμνολογία, ἡ ὁποία ἐν πολλοῖς ἐξαρχᾶ τά θέματά της ἀπό τό περιεχόμενο τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαβίδ ἢ χρησιμοποιοῖ τούς ψαλμούς

⁵⁴Γεν. κτητ. στό Παῖδες

⁵⁵Κοιλότητα πού πέφτει τό μέταλλο

⁵⁶Δοτική αἰτία

⁵⁷Γεν. ὑποκ. (ἡ εὐσέβεια καλλύνει)

⁵⁸Β' ὄρος σύγκρισης

⁵⁹ἀποστίλβω=γυαλίζω, λάμπω, ἀκτινοβολῶ ἐντελῶς,

⁶⁰Ἡ ψαλμωδία δείχνει πίστη, ἐλπίδα, χαρά στό Θεό, καί περιφρόνηση στό θάνατο.

⁶¹ὑποκ. εὐλογεῖτε

⁶²ἀντικ. στό εὐλογεῖτε, ὑμνεῖτε καί ὑπερυψοῦτε· ὑπερυψόω=ἐξαίρω

⁶³ἐξαίρω

ώς ἔχουν, ἀποβλέποντας στήν ὀρθή πίστη τῶν ἀνθρώπων καί τήν ἠθική τους ὠφέλεια. Διαφαίνεται, ἐπομένως, ἡ διαχρονικότητα τῆς δαβιτικῆς ψαλμωδίας ὡς προς τήν διάδοση καί τήρηση τῆς πίστεως καί τῆς καλλιιεργείας τῶν ἀρετῶν. Καί αὐτό ὀφείλεται στό ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα καθοδηγεῖ τόν προφήτη. Σέ αὐτό λοιπόν ἀποβλέπει ἡ ὑπαρξη τόσων ψαλμῶν καί ὠδῶν καί ὕμνων καί εὐχῶν. Διά τῶν ἐπαναλήψεων ἐπιδιώκεται ἀφ' ἐνός ἡ ἀφομοίωση τῆς προβαλλομένης δογματικῆς καί ἠθικῆς διδασκαλίας ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐξοικείωση καί ἡ συμμετοχή τῶν πιστῶν στήν συμψαλμωδία κατά τήν κοινή λατρεία. Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἐφήρμοσε στήν ὕμνολογία της τήν φιλόανθρωπη διάθεση τοῦ Δαβίδ. Ἐδωσε πρώτιστο ρόλο στόν δογματικό καί ἠθικό λόγο τῆς ψαλμωδίας καί δευτερεύοντα ὑπηρετικό στό μέλος καί τόν ρυθμό. Στήν Ἁγία Γραφή, τή ζωή καί τήν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μνημονεύονται θαυμαστά γεγονότα συνδεόμενα μετά τῆς ψαλμωδίας καί τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Ἔτσι ἀποκαλύπτεται στους ἀνθρώπους ἡ ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἀγγέλων καί τό ἐνδιαφέρον Αὐτοῦ ὑπέρ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ψαλμωδία ἄλλοτε ἀποτελεῖ τόν ἐπίλογο κάποιου θαύματος ἄλλοτε γίνεται πρόξενός του. Ὁ Θεός ἐφαρμόζοντας ἀπό ἀπειρη ἀγάπη πρὸς τόν ἄνθρωπο τό προαιώνιο σχέδιο σωτηρίας προσλαμβάνει τήν ψαλμωδία ὡς μέσο φυσικῆς καί ὑπερφυσικῆς θείας Ἀποκαλύψεως, προκειμένου νά ἐπανεύρει ὁ ἄνθρωπος τήν μετά τοῦ Θεοῦ καί τοῦ κόσμου ὀρθή σχέση, νά παιδαγωγηθεῖ στήν ἐνάρετη ζωή καί νά προετοιμασθεῖ γιά τήν ἀποδοχή τοῦ μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας. Οἱ ἄγγελοι ὕμνου τόν Θεό τριαδολογικῶς, φωνητικῶς, ἀντιφωνικῶς, ἐμφόβως καί ἀδιαλείπτως. Οἱ ἄνθρωποι ὕμνου διά λόγου καί πράξεως μιμούμενοι τήν ἀγγελική ψαλμωδία. Ἡ κτίση ὕμνεῖ τόν Θεό διά τῆς ὑπακοῆς της στους νόμους τῆς ἀρμονικῆς λειτουργίας τοῦ σύμπαντος πού ἔθεσε ὁ Θεός.

Ὡδή θ', Εἰρμός

Τύπον⁶⁴ τῆς ἀγνῆς⁶⁵ λοχείας⁶⁶ σου, πυρπολουμένη⁶⁷ βάτος⁶⁸ ἔδειξεν ἀφλεκτος⁶⁹, καί νῦν καθ' ἡμῶν, τῶν πειρασμῶν⁷⁰ ἀγριαίνουσιν⁷¹,

⁶⁴κατηγορ. στό ἔδειξεν

⁶⁵ἐπιθ. προσδ.

⁶⁶Γενική ἀντικειμ. (προτυπῶν τῆ λοχεία)· τοκετός, γέννα

⁶⁷ἐναντιωμ. Μετοχή· ἐνῶ ἔκαιγε ἡ φλόγα, τήν κατεπάτησαν σάν πηλό οἱ τρεῖς παῖδες· ἐνῶ ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ πού κυοφοροῦσε ἡ Θεοτόκος ἦταν πῦρ (Θεός), ὥστόσο δέν καιγόταν ἡ ἴδια.

⁶⁸ὑποκ. ἔδειξεν

⁶⁹ἐπιθ. προσδ.

⁷⁰Γενική περιεχομένου

κατασβέσαι⁷² αἰτοῦμεν τὴν κάμινον⁷³, ἵνα σε⁷⁴ Θεοτόκε⁷⁵, ἀκαταπαύστως μεγαλύνωμεν.

Μτφρ: Ἡ καιομένη ἀλλὰ μὴ φλεγομένη βάτος προετύπωσε τὸν τύπο τῆς ἀγνῆς γεννήσεώς σου καὶ τώρα ἰκετεύουμε νὰ σβήσεις ἐντελῶς αὐτὴν τὴν κάμινο πού μᾶς ἐξοργίζει διὰ τῶν ἐναντίον μας πειρασμῶν, γιὰ νὰ σε δοξάζουμε ἀδιαλείπτως Θεοτόκε.

Θεολογικά σχόλια:

μεγαλύνωμεν: μέ τρία πράγματα ἐμεγάλυνε ἡ Παρθένος Μαρία τὸν Κύριο. Μέ μεγάλα ὑψηλά καὶ ἄξια τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ νοήματα, διότι δέν καταγινόταν μέ τίποτε ἄλλο παρά μέ τὴ θεοπτία τοῦ Θεοῦ, δεύτερον μέ μεγάλα καὶ ὑψηλά λόγια, ὅλη της ἡ ζωὴ ἦταν μία δοξολογία τοῦ Θεοῦ καὶ τρίτον μέ μεγάλα καὶ ὑψηλά ἔργα, καθὼς ἡ ἴδια εἶχε ὑπερφυσικὴ καθαρότητα, ἐποίησε τὸν Θεὸ υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐποίησε υἱούς τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἀγγέλους ἀπέδειξε ἀτρέπτους στό κακό ἀλλὰ καὶ ἀνωτέρων χαρισμάτων τοὺς ἀξίωσε.

⁷¹ἐπιθ.μτχ. ἀγριαίνω, ἡγριαῖνον, ἀγριανῶ, ἡγριανα=ἐξοργίζομαι, ἐξοργίζω

⁷²ἀντικ. στό αἰτοῦμεν

⁷³ἀντικ. στό κατασβέσαι (ὑποκ. στό κατασβέσαι ἐννοεῖται τὴν Θεοτόκον)

⁷⁴ἀντικ. στό μεγαλύνωμεν

⁷⁵κλητική προσφώνηση

Συντακτικό 1

Υποκείμενο: πάντα σέ ὀνομαστική στόν ἴδιο ἀριθμό καί πρόσωπο μέ τό ρήμα · ἐκτός τῆς περιπτώσεως ἀττικής συντάξεως. Ἦ ὅταν ἔχουμε ἕτεροπροσωπία, (δηλ. ὅταν τό ὑποκείμενο τοῦ ρήματος εἶναι διαφορετικό ἀπό τό ὑποκείμενο τοῦ ἀντικειμένου ἀπαρεμφάτου, ὅποτε τότε τό ὑποκείμενο τοῦ ἀπαρεμφάτου βρίσκεται σέ πτώση αἰτιατική)

Κατηγορούμενο: προσωρινή ποιότητα/ιδιότητα· συνδετικά ρήματα πού ἀπαιτοῦν κατηγορούμενο (εἰμί, ὑπάρχω, τυγχάνω, γίγνομαι, ἐκλέγομαι, κλήσεως, δοξαστικά)

Ἐπιθετικός προσδιορισμός: μόνιμη ιδιότητα ἢ ἡλικία, ἐπάγγελμα, ἐθνικότητα

Κατηγορηματικός προσδιορισμός: προσωρινή ιδιότητα

Παράθεση: ἀπό τό εἰδικό στό γενικό.

Ἐπεξήγηση: ἀπό τό γενικό στό εἰδικό

1) **Με γενική πτώση** συντάσσονται ρήματα πού σημαίνουν

ΑΡΧΙΖΩ (να) ΘΥΜΑΜΑΙ (την) ΕΠΙΤΥΧΙΑ (της) ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ .

ΣΥΜΜΕΤΕΧΩ (στην)ΕΞΟΥΣΙΑ.

ΑΠΟΛΑΜΒΑΝΩ (την) ΑΙΣΘΗΣΗ (της) ΔΙΑΦΟΡΑΣ .

Σύνθετα μέ ΑΠΟ ΕΚ ΚΑΤΑ ΠΡΟ ΥΠΕΡ

Ἄλλα εἶδη γενικῆς:

Υποκειμενική ἢ Ἀντικειμενική μεταξύ δύο οὐσιαστικῶν

Κτητική: καταγωγῆς ἢ δημιουργοῦ

ιδιότητας, αἰτίας, ἀξίας, περιεχομένου, διαίρεσης, χωρογραφικῆς

2) **Με δοτική πτώση** συντάσσονται ρήματα πού σημαίνουν

ΠΡΕΠΕΙ ΦΙΛ ΑΚΟΛΟΥΘΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

(να) ΣΥΜΦΩΝΙ (με) ΟΜΟΙΟΤΗΤΑ

Σύνθετα μέ ΠΑΡΑ ΕΝ ΣΥΝ ΕΠΙ ΠΕΡΙ ΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΥΠΟ

Ἄλλα εἶδη δοτικῆς:

Ἀντικειμενική: Προσωπική: ἠθική, ἀναφορᾶς, κτητική (εἰμί, ὑπάρχω, γίγνομαι), ποιητικοῦ αἰτίου <τος/τέος, ἐπιρρηματική

3) **Μέ αιτιατική πτώση** συντάσσονται ρήματα που σημαίνουν
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΡΗΜΑΤΟΣ (έσωτερικό)
ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ (έξωτερικό)
ΟΤΑΝ ΔΗΛΩΝΕΙ ΡΗΜΑΤΙΚΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ (σύστοιχο)

Άλλα είδη αιτιατικής:

Αναφοράς, χρόνου, αίτιας

Άσκήσεις Α' ἤχου ἐπὶ τῶν Εἰρημῶν τῶν ὠδῶν

Μέ ὀδηγό τά σχόλια ἐπὶ τῶν εἰρημῶν, τή γραμματική καί τό συντακτικό ἀπαντήστε στίς παρακάτω ἐρωτήσεις

Α' ὠδή

ἰσχύι: Νά γραφεῖ γενική καί δοτική ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ,
ἔθραυσεν: νά γίνει χρονική καί ἐγκλιτική ἀντικατάσταση στό πρόσωπο καί
στόν ἀριθμό πού βρίσκεται.

(Χρονική θά πεῖ: στήν ἐγκλιση πού βρίσκεται, στό πρόσωπο καί στόν ἀριθμό,
νά γραφεῖ ὁ ἀντίστοιχος τύπος ὄλων τῶν ἀρχικῶν χρόνων. Ἐγκλιτική θά πεῖ
: στό χρόνο πού βρίσκεται τό ρῆμα, στόν ἀριθμό καί στό πρόσωπο, νά γραφεῖ
σέ ὄλες τίς ὑπόλοιπες ἐγκλίσεις τοῦ χρόνου πού βρίσκεται).

Συντακτική ἀναγνώριση: Ἰσραηλίταις

Γ' ὠδή

ἀσθένειαν: νά γραφεῖ γενική καί δοτική ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ,
εἰδώς: νά γραφεῖ ἡ μετοχή σέ ὄλους τούς ἀρχικούς χρόνους (χρονική
ἀντικατάσταση)

Συντακτική ἀναγνώριση: δόξης

Δ' ὠδή

ὀφθαλμοῖς: νά γραφεῖ αἰτιατική καί κλητική ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ,
ἐξελεύσεσθαι: νά γίνει χρονική ἀντικατάσταση σέ ὄλους τούς ἀρχικούς
χρόνους

Συντακτική ἀναγνώριση: Ὅρος

Ε' ὠδή

πέρατα: νά γραφεῖ γενική καί δοτική ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ
φωτί: νά κλιθεῖ ὁ πληθυντικός ἀριθμός

Ἀναγνώριση καί ἀνάλυση συντάξεως: θεογνωσίας

ΣΤ' ὠδή

σφαγῆς: νά γραφεῖ δοτική καί κλητική ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ,
ἄβυσσος: νά κλιθεῖ ὁ ἐνικός ἀριθμός

Ἀναγνώριση καί ἀνάλυση συντάξεως: τῶν ἀσθενούντων

Ζ' ὠδή

γαστρί: νά γραφεῖ γενική καί κλητική ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ,
ἀνέπλασεν: νά γίνει ἐγκλιτική ἀντικατάσταση β' ἐνικοῦ προσώπου καί
χρονική β' πληθυντικοῦ προσώπου.

Συντακτική ἀναγνώριση: ὁ αἰνετός

Η' ὠδή

κάλλει: νά κλιθεῖ ὁ πληθυντικός ἀριθμός,
ὑπερψοῦτε: νά κλιθεῖ ἡ ὑποτακτική τοῦ ἐνεστώτα

Συντακτική ἀναγνώριση: Ἰσραήλ

Θ' ὠδή

λοχείας: νά γραφεῖ δοτική καί αἰτιατική ἑνικοῦ καί πληθυντικοῦ,

αἰτοῦμεν: νά κλιθεῖ ἡ εὐκτική ἐνεστώτα

Συντακτική ἀναγνώριση: πυρπολουμένη

Όνόματα ουσιαστικά

Α' κλίση

	Άρσενικό		Θηλυκό	
	Ένικός	Πληθυντικός	Ένικός	Πληθυντικός
Όνομαστική	ας ή ης	αι (άρσ.) (βραχύ)	α ή η	αι
Γενική	ου	ων	ας ή ης	ων
Δοτική	α ή η	αις (άρσ.) (μακρό)	α ή η	αις
Αιτιατική	αν ή ην	ας(άρσ.) (μακρό)	αν ή ην	ας
Κλητική	α ή η/α (χωρίς ν)	αι(άρσ.)	α ή η (χωρίς ν)	αι

Β' κλίση

	Άρσενικό & Θηλυκό		Ουδέτερο	
	Ένικός	Πληθυντικός	Ένικός	Πληθυντικός
Όνομαστική	ος ή ως	οι ή ω	ον ή ων	α ή ω
Γενική	ου ή ω	ων	ου ή ω	ων ή ω
Δοτική	ω	οις ή ως	ω	οις ή ως
Αιτιατική	ον ή ων	ους ή ως	ον ή ων	α ή ω
Κλητική	ε(ος) ή ως	οι ή ω	ον ή ων	α ή ω

Γ' κλίση

	Άρσενικό & Θηλυκό		Ουδέτερο	
	Ένικός	Πληθυντικός	Ένικός	Πληθυντικός
Όνομαστική	ς ή -	ες	-	α
Γενική	ος η ως	ων	ος ή ως	ων
Δοτική	ι	σι(ν)	ι	σι(ν)
Αιτιατική	α ή ν	ας ή ς	-	α
Κλητική	ς ή -	ες	-	α

ΟΥΣΙΑ

↓ πτώσεις		Ένικός		πληθυντικός
ονομαστική	ή	ούσιᾱ	αἰ	ούσιαι
γενική	τῆς	ούσιᾱς	τῶν	ούσιῶν
δοτική	τῇ	ούσιᾱ	ταῖς	ούσιαις
αιτιατική	τήν	ούσιᾱν	τάς	ούσιᾱς
κλητική ῶ!		ούσιᾱ		ούσιαι

ΝΑΟΣ

↓ πτώσεις		ενικός		πληθυντικός
ονομαστική	ὁ	ναός	οἱ	ναοί
γενική	τοῦ	ναοῦ	τῶν	ναῶν

δοτική	τῷ	ναῶ	τοῖς	ναοῖς
αιτιατική	τόν	ναόν	τούς	ναοῦς
κλητική ὦ!		ναέ		ναοί

ΚΕΡΑΣ

↓ πτώσεις		ενικός			πληθυντικός	
κεράσ-	κεράτ-	κεράσ-	κεράτ-			
ονομαστική	τὸ	κέρας		τὰ	κέρα	κέρατᾶ
γενική	τοῦ	κέρως	κέρατος	τῶν	κερῶν	κεράτων
δοτική	τῷ	κέρα	κέρατι	τοῖς	κέρασι(ν)	
αιτιατική	τό	κέρας		τὰ	κέρα	κέρατᾶ
κλητική ὦ!		κέρας			κέρα	κέρατᾶ

ΚΑΜΙΝΟΣ

↓ πτώσεις		ενικός		πληθυντικός
κάμινο-				
ονομαστική	ἡ	κάμιнос	αἱ	κάμινοι
γενική	τῆς	καμίνου	τῶν	καμίνων
δοτική	τῇ	καμίνω	ταῖς	καμίνοις
αιτιατική	τήν	κάμινον	τάς	καμίνοους
κλητική ὦ!		κάμινε		κάμινοι

ΟΡΟΣ

↓ πτώσεις		ενικός		πληθυντικός
όρεσ-				
ονομαστική	τὸ	ὄρος	τὰ	ὄρη - ὄρεᾶ
γενική	τοῦ	ὄρους - ὄρεος	τῶν	ὄρων - ὄρέων
δοτική	τῷ	ὄρει - ὄρεϊ	τοῖς	ὄρεσι(ν)
αιτιατική	τό	ὄρος	τὰ	ὄρη - ὄρεα
κλητική ὦ!		ὄρος		ὄρη - ὄρεα

ΗΡΩΣ

↓ πτώσεις	ενικός	πληθυντικός
ήρω-		
ονομαστική	ὁ	ἥρωες
γενική	τοῦ	ἡρώων
δοτική	τῷ	ἡρωσίν(ν)
αιτιατική	τόν	ἡρώας
κλητική ῶ!	ἥρωε	ἡρώες

ΜΗΤΗΡ

πτώσεις	ενικός	πληθυντικός
μητηρ- μητερ- μητρ-		
ονομαστική	ἡ	αἱ μητέρες
γενική	τῆς	τῶν μητέρων
δοτική	τῇ	ταῖς μητράσιν(ν)
αιτιατική	τήν	τάς μητέρας
κλητική ῶ!	μητερ	μητέρες

ΣΩΖΩ

Ενεργητική Φωνή

Ενεστώτας

Οριστική
σώζω, σώζεις, σώζει, σώζομεν, σώζετε, σώζουσι(ν)
Υποτακτική
σώζω, σώζης, σώζη, σώζωμεν, σώζητε, σώζωσι(ν)
Ευκτική
σώζοιμι, σώζοις, σώζοι, σώζοιμεν, σώζοιτε, σώζοιεν
Προστακτική
---, σῶζε, σῶζέτω, ---, σώζετε, σωζόντων (ή σωζέτωσαν)
Απαρέμφατο
σώζειν
Μετοχή
σώζων, σώζουσα, σῶζον

Παρατατικός

ἔσωζον, ἔσωζες, ἔσωζε, ἐσώζομεν, ἐσώζετε, ἔσωζον

Μέλλοντας

Οριστική

σώσω, σώσεις, σώσει, σώσομεν, σώσετε, σώσουσι(ν)

Ευκτική

σώσοιμι, σώσοις, σώσοι, σώσοιμεν, σώσοιτε, σώσοιεν

Απαρέμφατο

σώσειν

Μετοχή

σώσων, σώσουσα, σῶσον

Αόριστος

Οριστική

ἔσωσα, ἔσωσας, ἔσωσε(ν), ἐσώσαμεν, ἐσώσατε, ἔσωσαν

Υποτακτική

σώσω, σώσης, σώση, σώσωμεν, σώσητε, σωσι(ν)

Ευκτική

σώσαιμι, σώσαις / σώσαις, σώσαι / σώσειε(ν), σώσαιμεν, σώσαιτε, σώσαιεν / σώσαιεν

Προστακτική

---, σῶσον, σωσάτω, ---, σώσατε, σωσάντων (ἢ σωσάτωσαν)

Απαρέμφατο

σῶσαι

Μετοχή

σώσας, σώσασα, σῶσαν

Παρακείμενος

Οριστική

σέσωκα, σέσωκας, σέσωκε, σεσώκαμεν, σεσώκατε, σεσώκασι(ν)

Υποτακτική

σεσωκώς- σεσωκυῖα- σεσωκός ῶ

σεσωκώς- σεσωκυῖα- σεσωκός ῆς

σεσωκώς- σεσωκυῖα- σεσωκός ῆ

σεσωκότες- σεσωκυῖαι- σεσωκότα ῶμεν

σεσωκότες- σεσωκυῖαι- σεσωκότα ῆτε

σεσωκότες- σεσωκυῖαι- σεσωκότα ῶσι

Ευκτική

σεσωκώς- σεσωκυῖα- σεσωκός εἶην

σεσωκώς- σεσωκυῖα- σεσωκός εἶης

σεσωκώς- σεσωκυῖα- σεσωκός εἶη

σεσωκότες- σεσωκυῖαι- σεσωκότα εἶημεν (εἶμεν)

σεσωκότες- σεσωκυῖαι- σεσωκότα εἶητε (εἶτε)

σεσωκότες- σεσωκυῖαι- σεσωκότα εἶησαν (εἶεν)

Προστακτική---

σεσωκώς- σεσωκυῖα- σεσωκός ἴσθι

σεσωκώς- σεσωκυῖα- σεσωκός ἔστω

σεσωκότες- σεσωκυῖαι- σεσωκότα ἔστε
σεσωκότες- σεσωκυῖαι- σεσωκότα ἔστων

Απαρέμφατο

σεσωκέναι

Μετοχή

σεσωκώς- σεσωκυῖα- σεσωκός

Υπερσυντέλικος

ἔσεσώκειν, ἔσεσώκεις, ἔσεσώκει, ἔσεσώκεμεν, ἔσεσώκετε, ἔσεσώκεσαν

Μέση Φωνή

Ενεστώτας

Οριστική

σῶζομαι, σῶζη/σῶζει, σῶζεται, σῶζόμεθα, σῶζεσθε, σῶζονται

Υποτακτική

σῶζωμαι, σῶζη, σῶζηται, σῶζόμεθα, σῶζησθε, σῶζονται

Ευκτική

σῶζοίμην, σῶζοιο, σῶζοιτο, σῶζοίμεθα, σῶζοισθε, σῶζοιντο

Προστακτική

---, σῶζου, σῶξέσθω, ---, σῶξεσθε, σῶξέσθων ἢ σῶξέσθωσαν

Απαρέμφατο

σῶζεσθαι

Μετοχή

σῶζόμενος

σῶζομένη

σῶζόμενον

Παρατατικός

ἔσωζόμην, ἔσῶζου, ἔσῶζετο, ἔσωζόμεθα, ἔσῶξεσθε, ἔσῶζοντο

Μέλλοντας

Οριστική

σώσομαι, σώση/σώσει, σώσεται, σωσόμεθα, σώσεσθε, σώσονται

Ευκτική

σωσοίμην, σώσοιο, σώσοιτο, σωσοίμεθα, σώσοισθε, σώσοιντο

Απαρέμφατο

σώσεσθαι

Μετοχή

σωσόμενος

σωσομένη

σωσόμενον

Παθητικός Μέλλοντας

Οριστική

σωθήσομαι, σωθήση/σωθήσει, σωθήσεται, σωθησόμεθα, σωθήσεσθε, σωθήσονται

Ευκτική

σωθησοίμην, σωθήσοιο, σωθήσοιτο, σωθησοίμεθα, σωθήσοισθε, σωθήσοιντο

Απαρέμφατο

σωθήσεσθαι

Μετοχή

σωθησόμενος

σωθησομένη

σωθησόμενον

Αόριστος

Οριστική

έσωσάμην, έσώσω, έσώσατο, έσωσάμεθα, έσώσασθε, έσώσαντο

Υποτακτική

σώσωμαι, σώση, σώσηται, σωσώμεθα, σώσησθε, σώσωνται

Ευκτική

σωσαίμην, σώσαιο, σώσαιτο, σωσαίμεθα, σώσαισθε, σώσαιντο

Προστακτική

---, σῶσαι, σωσάσθω, ---, σώσασθε, σωσάσθων ή σωσάσθωσαν

Απαρέμφατο

σώσασθαι

Μετοχή

σωσάμενος

σωσαμένη

σωσάμενον

Παθητικός Αόριστος

Οριστική

έσώθην, έσώθης, έσώθη, έσώθημεν, έσώθητε, έσώθησαν

Υποτακτική

σωθῶ, σωθῆς, σωθῆ, σωθῶμεν, σωθῆτε, σωθῶσι(ν)

Ευκτική

σωθείην, σωθείης, σωθείη, σωθείημεν ή σωθεῖμεν, σωθείητε ή σωθεῖτε, σωθείησαν ή

σωθεῖεν

Προστακτική

---, σώθητι, σωθήτω, ---, σώθητε, σωθέντων ή σωθήτωσαν

Απαρέμφατο

σωθῆναι

Μετοχή

σωθείς

σωθεῖσα

σωθέν

Παρακείμενος

Οριστική

σέσωσμαι, σέσωσαι, σέσωται, σεσώμεθα, σέσωσθε, σέσωνται

Υποτακτική

σεσωμένος- σεσωμένη-σεσωμένον ὦ
σεσωμένος- σεσωμένη-σεσωμένον ἦς
σεσωμένος- σεσωμένη-σεσωμένον ἦ
σεσωμένοι- σεσωμέναι-σεσωμένα ὦμεν
σεσωμένοι- σεσωμέναι-σεσωμένα ἦτε
σεσωμένοι- σεσωμέναι-σεσωμένα ὦσι

Ευκτική

σεσωμένος- σεσωμένη-σεσωμένον εἶην
σεσωμένος- σεσωμένη-σεσωμένον εἶης
σεσωμένος- σεσωμένη-σεσωμένον εἶη
σεσωμένοι- σεσωμέναι-σεσωμένα εἶημεν (εἶμεν)
σεσωμένοι- σεσωμέναι-σεσωμένα εἶητε (εἶτε)
σεσωμένοι- σεσωμέναι-σεσωμένα εἶησαν (εἶεν)

Προστακτική

---, σέσωσο, σεσώσθω, --- σέσωσθε, σεσώσθων ἢ σεσώσθωσαν

Απαρέμφατο

σεσῶσθαι

Μετοχή

σεσωμένος,

σεσωμένη,

σεσωμένον

Υπερσυντέλικος

έσεσώσμην, έσεσώσο, έσεσώτο, έσεσώμεθα, έσεσώσθε, έσεσώντο

ΕΡΧΟΜΑΙ

Ενεστώτας έρχομαι

Παρατατικός ἦα/ἦειν

Μέλλοντας εἶμι, έλεύσομαι

Αόριστος β' ἦλθον

Παρακείμενος έλήλυθα

Υπερσυντέλικος έληλύθειν

ΟΙΔΑ

Ενεστώτας οἶδα

Παρατατικός ἦδειν/ἦδησθα

Μέλλοντας εἰδήσω/εἴσομαι

Αόριστος β' έγνων

Παρακείμενος έγνωκα

Υπερσυντέλικος έγνώκειν

Ενεστώτας (Παρακείμενος με σημασία Ενεστώτα)

Οριστική

οἶδα, οἶσθα, οἶδε, ἴσμεν, ἴστε, ἴσασι(ν)

Υποτακτική

εἰδῶ, εἰδῆς, εἰδῆ, εἰδῶμεν, εἰδῆτε, εἰδῶσι(ν)

Ευκτική

εἰδείην, εἰδείης, εἰδείη, εἰδείημεν (εἰδειῖμεν), εἰδείητε (εἰδειῖτε), εἰδείησαν (εἰδειῖεν)

Προστακτική

---, ἴσθι, ἴστω, ---, ἴστε, ἴστων (ἢ ἴστωσαν)

Απαρέμφατο

εἰδέναι

Μετοχή

εἰδώς, εἰδυῖα, εἰδός

Παρατατικός (Υπερσυντέλικος με σημασία Παρατατικού)

Οριστική

ἦδιν, ἦδεις, ἦδει, ἦδεμεν, ἦδετε, ἦδσαν

& ἦδη, ἦδησθα, ἦδιν, ἦσμεν, ἦστε, ἦσαν

Μέσος Μέλλοντας

Οριστική

εἴσομαι, εἴση/εἴσει, εἴσεται, εἰσόμεθα, εἴσεσθε, εἴσονται

Ευκτική

εἰσοίμην, εἴσοιο, εἴσοιτο, εἰσοίμεθα, εἴσοισθε, εἴσοιντο

Απαρέμφατο

εἴσεσθαι

Μετοχή

εἰσόμενος

εἰσομένη

εἰσόμενον

Μέλλοντας

Οριστική

εἰδήσω, εἰδήσεις, εἰδήσει, εἰδήσομεν, εἰδήσετε, εἰδήσουσι(ν)

Ευκτική

εἰδήσοιμι, εἰδήσοις, εἰδήσοι, εἰδήσοιμεν, εἰδήσοιτε, εἰδήσοιεν

Απαρέμφατο

εἰδήσειν

Μετοχή

εἰδήσων, εἰδήσουσα, εἰδήσον

[Οι υπόλοιποι χρόνοι αναπληρώνονται από το συνώνυμο «γιγνώσκω»]

Αόριστος Β΄

Οριστική

ἔγνων, ἔγνως, ἔγνω, ἔγνωμεν, ἔγνωτε, ἔγνωσαν

Υποτακτική

γνῶ, γνῶς, γνῶ, γνῶμεν, γνῶτε, γνῶσι(ν)

Ευκτική

γνοιήν, γνοιής, γνοιή, γνοιῖμεν, γνοιῖτε, γνοιῖεν

Προστακτική

---, γνῶθι, γνώτω, ---, γνῶτε, γνόντων ἢ γνώτωσαν

Απαρέμφατο

γνῶναι

Μετοχή

γνούς, γνοῦσα, γνόν

Παρακείμενος

Οριστική

ἔγνωκα, ἔγνωκας, ἔγνωκε, ἔγνώκαμεν, ἔγνώκατε, ἔγνώκασι(ν)

Υποτακτική

ἔγνωκῶς- ἔγνωκυῖα- ἔγνωκός ῶ

ἔγνωκῶς- ἔγνωκυῖα- ἔγνωκός ῆς

ἔγνωκῶς- ἔγνωκυῖα- ἔγνωκός ῆ

ἔγνωκότες- ἔγνωκυῖαι- ἔγνωκότα ῶμεν

ἔγνωκότες- ἔγνωκυῖαι- ἔγνωκότα ῆτε

ἔγνωκότες- ἔγνωκυῖαι- ἔγνωκότα ῶσι

Ευκτική

ἔγνωκῶς- ἔγνωκυῖα- ἔγνωκός εἶην

ἔγνωκῶς- ἔγνωκυῖα- ἔγνωκός εἶης

ἔγνωκῶς- ἔγνωκυῖα- ἔγνωκός εἶη

ἔγνωκότες- ἔγνωκυῖαι- ἔγνωκότα εἶημεν (εἶμεν)

ἔγνωκότες- ἔγνωκυῖαι- ἔγνωκότα εἶητε (εἶτε)

έγνωκότες- έγνωκυΐαι- έγνωκότα είησαν (είεν)

Προστακτική

έγνωκώς- έγνωκυΐα- έγνωκός ΐσθι

έγνωκώς- έγνωκυΐα- έγνωκός έστω

έγνωκότες- έγνωκυΐαι- έγνωκότα έστε

έγνωκότες- έγνωκυΐαι- έγνωκότα έστων

Απαρέμφατο

γεγραφέναι

Μετοχή

έγνωκώς- έγνωκυΐα- έγνωκός

Υπερσυντέλικος

Οριστική

έγνώκειν, έγνώκεις, έγνώκει, έγνώκεμεν, έγνώκετε, έγνώκεσαν

Οι συναιρέσεις που γίνονται στα **ρήματα σε -άω** είναι οι εξής:

1) α + ε, α + η = α πχ. τίμαε = τίμα, τιμάητε = τιμάτε

2) α + ει, α + η = α πχ. τιμάει = τιμα

3) α + ο, α + ω, α + ου = ω πχ. τιμάομεν = τιμάμεν

4) α + οι = ω πχ. τιμάοιμι = τιμωμι

Οι συναιρέσεις που γίνονται στα **ρήματα σε -έω** είναι οι εξής:

1) ε + ε = ει πχ. καλέετε = καλεΐτε

2) ε + ο = ου πχ. καλέομεν = καλοΐμεν

3) Με μακρόχρονο φωνήεν (η, ω) ή δίφθογγο (ει) συναιρείται στο ίδιο φωνήεν ή δίφθογγο.

Στα συνηρημένα **ρήματα που ανήκουν στην γ' τάξη (σε -όω)** γίνονται οι ακόλουθες συναιρέσεις φωνηέντων:

1) ο + ε ή ο + ο ή ο + ου = ου: δήλοε = δήλου, δηλόομεν = δηλοΐμεν, δηλόουσι = δηλοΐσι.

2) ο + η ή ο + ω = ω: δηλόητε = δηλώτε, δηλόωσι = δηλώσι.

3) ο + ει ή ο + η ή ο + οι = οι: δηλόει = δηλοΐ, δηλόη = δηλοΐ, δηλό-οι = δηλοΐ.